

ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕОРЕТИЧНОГО, МЕТОДИЧНОГО ТА ПРАКТИЧНОГО РІВНІВ ЗНАНЬ ПРО ФІЗИЧНЕ ЗДОРОВ'Я СТАРШОКЛАСНИКІВ

Шамардіна Г.М., Долбишева Н.Г.,

Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту

Анотація. У даній статті представлені результати дослідження знань старшокласників про фізичне здоров'я на теоретичному, методичному та практичному рівнях та їх взаємозв'язок.

Ключові слова: фізичне здоров'я, теоретичний рівень знань, методичний рівень знань, практичний рівень знань.

Вступ. Освітня галузь «Здоров'я і фізична культура» Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (2004) та навчальний предмет «Основи здоров'я і фізична культура» (2001) у загальноосвітніх навчальних закладах включає обсяг теоретико-методичних знань з фізичної культури, якими має володіти учень старшого шкільного віку [3, 4]. Даний розділ охоплює багато питань щодо фізичного здоров'я. Однак аналіз науково-методичної літератури показав, що формування знань з цих питань у системі шкільної освіти має загальний довідково-інформаційний характер [1, 2].

Для вирішення даної проблеми нами було розроблено і впроваджено спеціальний курс «Фізичне здоров'я», який передбачає вивчення загальних та спеціальних знань. Обсяг загальних знань з галузі фізичного здоров'я характеризується світоглядом і загальною культурою учнів, він містить основні поняття, компоненти й фактори, які визначають фізичне здоров'я, а також знання основних форм фізичної культури. Спеціальні знання поділяють на: психолого-педагогічні — знання про критерії оцінювання показників фізичного здоров'я (фізичного розвитку, фізичної підготовленості й функціональних можливостей); медико-біологічні — знання про вплив фізичних вправ на організм людини, методи контролю й способи саморегуляції фізичного здоров'я; фізкультурні — знання про методику організації й проведення власних фізкультурно-оздоровчих занять фізичною культурою.

Загальні і спеціальні знання оцінюються за трьома рівнями: теоретичним — обсяг понять, закономірностей; методичним — знання методик; практичним — формування умінь (конструктивних, організаторських, рухових, гносеологічних).

Робота виконана у відповідності до плану НДР Дніпропетровського державного інституту фізичної культури і спорту.

Мета дослідження. Науково обґрунтувати рівень знань у старшокласників на теоретичному, ме-

тодичному й практичному рівнях та їх взаємозв'язок за спеціальним курсом «Фізичне здоров'я».

Завдання:

1. Визначити теоретичний, методичний й практичний рівень знань старшокласників за спеціальним курсом «Фізичне здоров'я».

2. З'ясувати взаємозв'язок між теоретичним, методичним й практичним рівнем знань.

3. Обґрунтувати найбільш ефективний спосіб планування курсу «Фізичне здоров'я» на підставі теоретичного, методичного й практичного рівня знань старшокласників.

Організація дослідження. У дослідженні брали участь юнаки та дівчата старшого шкільного віку 15–17 років із загальноосвітньої школи № 36 та колегіуму № 16 м. Дніпродзержинська. Експериментальна методика щодо спеціального курсу «Фізичне здоров'я» планувалась: 1) на факультативних заняттях (ЕГ 1); 2) на основі міжпредметних зв'язків уроків фізичної культури у юнаків з предметом «ДПЮ», у дівчат — «Медицина» (ЕГ 2); 3) у системі уроків з фізичної культури (ЕГ 3). Даний курс складається з теоретико-методичного і практичного розділу роботи за темами «Фізичне здоров'я, компоненти і критерії оцінки», «Основні фактори, які впливають на рівень фізичного здоров'я», «Основи планування фізичного навантаження у процесі занять фізичними вправами юнаків та дівчат 15–18 років», «Особливості організації самостійних занять фізичною культурою дітей старшого шкільного віку».

Теоретичний, методичний і практичний рівень знань у старшокласників за курсом «Фізичне здоров'я» здійснювалось завдяки поточного контролю з виставленням оцінок за 12 бальною системою, з урахуванням теми.

Результати досліджень. Аналіз матеріалів дослідження показав, що рівень знань учнів 10–11-х класів про фізичне здоров'я в середньому складає від 6,3 до 10,3 балів. Однак найбільший середній бал

з теоретичного, методичного і практичного рівня знань мають юнаки та дівчата в ЕГ 2, за винятком теми «Основи планування фізичного навантаження у процесі занять фізичними вправами юнаків та дівчат 15–18 років» та теоретичного і практичного рівня за темою «Особливості організації самостійних занять фізичною культурою дітей старшого шкільного віку» тільки у юнаків.

Відмінною рисою результатів є достовірні відмінності у юнаків між показниками теоретичного, методичного і практичного рівня знань у першій та другій експериментальних групах при $p < 0,01$. У дівчат такі відмінності спостерігаються у першій експериментальній групі за темою «Основи планування фізичного навантаження в процесі занять фізичними вправами юнаків та дівчат 15–18 років» та «Особливості організації самостійних занять фізичною культурою дітей старшого шкільного віку» і в другій експериментальній групі за темою «Основні фактори, які впливають на рівень фізичного здоров'я». При $p < 0,05$ достовірні відмінності виникають в окремих випадках. А саме між практичним і теоретичним, практичним і методичним рівнем у юнаків ЕГ 3 в семи із восьми випадків, у дівчат ЕГ 1 — в двох, ЕГ 2 — в чотирьох та ЕГ 3 — в трьох

випадках. Між теоретичним і методичним рівнем знань достовірні відмінності при $p < 0,05$ визначились у дівчат ЕГ 2 за темою «Фізичне здоров'я, компоненти і критерії оцінки».

Для більш об'єктивної і точної оцінки взаємодії знань спеціального курсу «Фізичне здоров'я» за окремими темами для юнаків і дівчат 10–11-х класів нами виконано кореляційний аналіз.

Коефіцієнт кореляції дає можливість оцінити ступінь взаємозв'язку між показниками. У нашому випадку між теоретичним, методичним і практичним рівнем знань за чотирма темами курсу, в учнів ЕГ 1 (юнаків — 28, дівчат — 24) ЕГ 2 (юнаків — 14, дівчат — 20) та ЕГ 3 (юнаків — 11, дівчат — 14).

У результаті проведеного аналізу було виявлено, що в більшості випадків середній та слабкий статистичний кореляційний зв'язок спостерігається між трьома рівнями знань за кожною темою як у юнаків, так і в дівчат, за винятком двох випадків у юнаків першої експериментальної групи між теоретичним і методичними рівнем знань за темами «Фізичне здоров'я, компоненти і критерії оцінки» та «Особливості організації самостійних занять фізичною культурою дітей старшого шкільного віку» (рис. 1, 2).

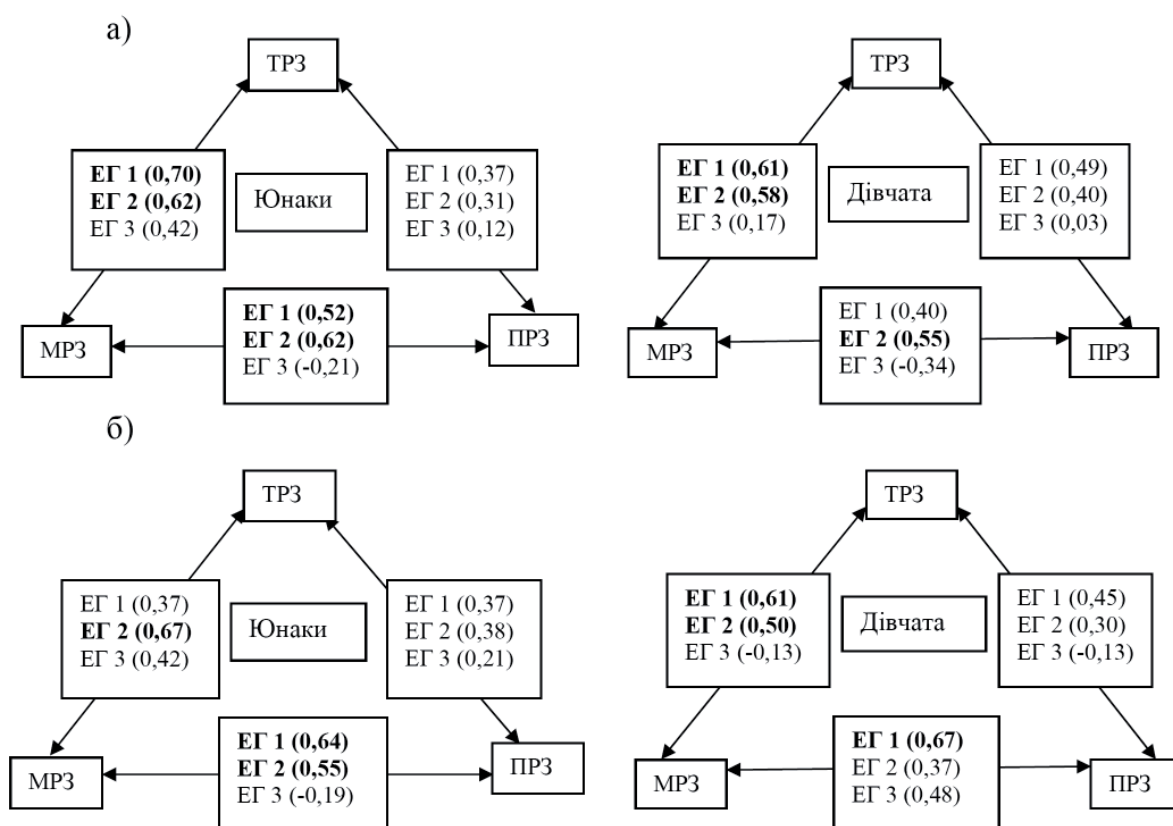


Рис. 1. Коефіцієнти кореляції між теоретичним (ТРЗ), методичним (МРЗ) і практичним (ПРЗ) рівнем знань: а) за темою «Фізичне здоров'я, компоненти і критерії оцінки»; б) за темою «Основні фактори, які впливають на рівень фізичного здоров'я»

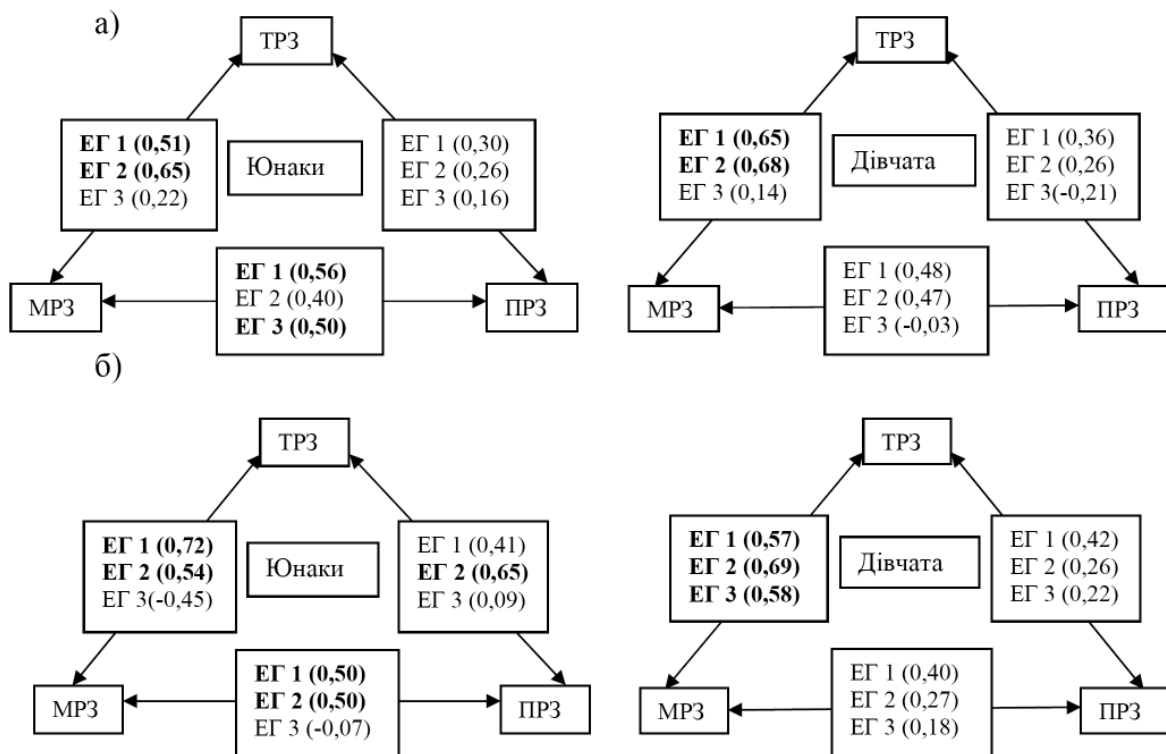


Рис. 2. Коефіцієнти кореляції між теоретичним (ТРЗ), методичним (МРЗ) і практичним (ПРЗ) рівнем знань; а) за темою «Основи планування фізичного навантаження в процесі занять фізичними вправами юнаків та дівчат 15—18 років»; б) за темою «Особливості організації самостійних занять фізичною культурою дітей старшого шкільного віку»

Сильний взаємозв'язок спостерігається між теоретичним і методичним рівнем знань ($r = 0,72 - 0,70$) у двох випадках у юнаків ЕГ 1. Середній статистичний взаємозв'язок ($r = 0,67 - 0,50$) по чотири із чотирьох випадків у юнаків ЕГ 2 і в дівчат ЕГ 1 і ЕГ 2, по одному випадку у юнаків ЕГ 1 і в дівчат ЕГ 3. Між методичним і практичним рівнем знань ($r = 0,67 - 0,50$) в чотирьох і трьох випадках у юнаків ЕГ 1 і ЕГ 2 (відповідно), по одному випадку у юнаків ЕГ 3 і в дівчат ЕГ 1 і ЕГ 2. В одному випадку у юнаків другої експериментальної групи простежується такий же взаємозв'язок між теоретичним і практичним рівнем знань ($r = 0,65$) при достовірних відмінностях $p < 0,05$; $p < 0,01$.

Слабкий статистичний взаємозв'язок наявний між теоретичним і методичним рівнем знань ($r = 0,49 - 0,22$) в одному і чотирьох випадках у юнаків ЕГ 1 і ЕГ 3 (відповідно), в одному випадку у дівчат ЕГ 2. Між теоретичним і практичним рівнем знань за курсом ($r = 0,45 - 0,21$) такий кореляційний зв'язок спостерігаємо в чотирьох випадках у юнаків і дівчат ЕГ 1 і ЕГ 2, у юнаків ЕГ 3 у двох випадках, у дівчат ЕГ 3 — в одному. По одному випадку у юнаків ЕГ 2 і ЕГ 3 і в дівчат ЕГ 3, в трьох — у дівчат ЕГ 2 і ЕГ 3 між теоретичним і практичним рівнем знань (при достовірних відмінностях $p < 0,05$; $p < 0,01$). У третій експериментальній групі у юнаків і дівчат визна-

чився дуже слабкий статистичний взаємозв'язок ($r = 0,19 - 0,09$) у трьох та п'яти випадках (відповідно) з дванадцяти можливих порівнянь. У трьох випадках у дівчат даної групи кореляція відсутня.

Розглядаючи статистичні значення рівня знань за темами «Фізичне здоров'я, компоненти і критерії оцінки» (Т-1), «Основні фактори, які впливають на рівень фізичного здоров'я» (Т-2), «Основи планування фізичного навантаження у процесі занять фізичними вправами юнаків та дівчат 15—18 років» (Т-3), «Особливості організації самостійних занять фізичною культурою дітей старшого шкільного віку» (Т-4) (табл. 2) можемо говорити про те, що найвищий середній бал рівня знань з курсу у юнаків в більшості випадках спостерігається у ЕГ 2, у дівчат за окремими темами у ЕГ 1 і ЕГ 2. Значно нижчі показники як у юнаків, так і у дівчат третьої експериментальної групи.

Аналізуючи результати досліджень, необхідно зазначити, що діапазон балів рівня знань від мінімальних значень до максимальних за окремими темами становить: в ЕГ 1 — у юнаків за Т-1 — 6,7—9,7 балів, за Т-2 — 6,3—9,0 балів, за Т-3 і Т-4 — 7,0—10,0 балів; у дівчат за Т-1 — 8,3—10,7 балів, за Т-2 — 7,0—10,0 балів, за Т-3 — 8,7—10,7 балів і Т-4 — 7,7—10,0 балів; в ЕГ 2 — у юнаків за Т-1 — 7,8—9,0 балів, за Т-2 — 7,3—9,7 балів, за Т-3

Таблиця 1

Статистичні значення рівня знань в експериментальних групах за окремими темами спеціального курсу «Фізичне здоров'я»

Група	Стать	n	Тема							
			Т-1		Т-2		Т-3		Т-4	
			\bar{X}	s	\bar{X}	s	\bar{X}	s	\bar{X}	s
ЕГ 1	юнаки	28	8,2	0,64	7,7	0,67	8,4	0,57	8,6	0,79
	дівчата	24	9,5	0,54	8,3	0,57	9,7	0,50	8,8	0,54
ЕГ 2	юнаки	14	8,2	0,57	8,3	0,66	8,5	0,52	8,5	0,58
	дівчата	20	9,1	0,65	9,2	0,79	9,1	1,08	9,4	0,80
ЕГ 3	юнаки	11	6,9	0,56	7,3	0,61	8,1	0,52	7,7	0,40
	дівчата	14	7,7	1,53	7,8	1,23	7,5	1,30	8,1	1,44

Таблиця 2

Коефіцієнти кореляції між середнім значенням рівня знань юнаків та дівчат експериментальних груп з основних тем спеціального курсу «Фізичне здоров'я»

№ теми \ Група	ЕГ — 1			ЕГ — 2			ЕГ — 3		
	T-1	T-2	T-3	T-1	T-2	T-3	T-1	T-2	T-3
Юнаки									
T-2	0,77			0,83			0,83		
T-3	0,40	0,35		-0,28	-0,29		-0,21	-0,32	
T-4	0,15	0,20	0,64	0,28	0,27	0,34	0,19	0,07	0,40
Дівчата									
T-2	-0,01			0,36			-0,51		
T-3	-0,12	-0,36		0,14	0,54		0,07	-0,27	
T-4	0,66	-0,26	0,02	0,23	0,68	0,41	0,04	-0,29	0,69

— 7,3—10,0 балів і Т-4 — 7,7—9,0 балів; у дівчат за Т-1 — 7,3—10,3 балів, за Т-2 — 8,0—10,3 балів, за Т-3 — 7,3—10,3 балів і Т-4 — 8,3—10,7 балів; в ЕГ 3 — у юнаків за Т-1 — 5,3—7,3 балів, за Т-2 — 8,3—9,7 балів, за Т-3 — 7,0—9,3 балів і Т-4 — 7,0—8,3 балів; у дівчат за Т-1 — 7,3—9,0 балів, за Т-2 і Т-3 — 7,0—9,0 балів, Т-4 — 7,0—10,7 балів.

Виконаний нами кореляційний аналіз рівня знань між темами (Т-1, Т-2, Т-3, Т-4) дозволяє говорити, про те, що у юнаків у кожній експериментальній групі існує сильний статистичний взаємозв'язок ($r = 0,77 — 0,88$) між Т-1 і Т-2 та слабкий кореляційний зв'язок ($r = -0,21—0,40$) між Т-1 і Т-3, Т-2 і Т-3 (табл. 2).

У дівчат між Т-1 і Т-4 ЕГ 1, між Т-2 і Т-3, Т-4 ЕГ 2, між Т-3 і Т-4 ЕГ 3 існує середній статистичний взаємозв'язок. Але треба зауважити, що у дівчат ЕГ 3 між Т-1 і Т-2 негативний середній статистичний взаємозв'язок ($r = -0,51$). Дуже слабкий коефіцієнт кореляції спостерігається між Т-1 і Т-4 у юнаків першої та третьої ЕГ, у дівчат цей коефіцієнт між Т-1 і Т-3 першої та другої ЕГ.

Висновки:

1. Теоретичний, методичний і практичний рівень знань за окремими темами спеціального курсу «Фізичне здоров'я» у юнаків та дівчат найвищий у ЕГ 1 і ЕГ 2.
2. Провідним рівнем знань і у юнаків, і у дівчат є методичний, це обумовлено сильною та середньою статистичною залежністю в 16-ти випадках з теоретичним та в 9-ти — з практичним рівнем знань з 24-х можливих.
3. Сильна та середня статистична залежність між рівнями знань спостерігається у юнаків і дівчат першої та другою експериментальних груп — в 15-ти і 11-ти випадках (відповідно) з 24-х.
4. Найменший діапазон отриманих балів рівня знань за темами визначився у юнаків і дівчат ЕГ 3.
5. З'ясували, що існує сильний, середній та слабкий зв'язок рівнів знань між темами курсу в більшості випадків у юнаків і дівчат ЕГ 1, ЕГ 2.

6. Найбільш ефективним способом організації курсу «Фізичне здоров'я» в шкільній системі, ураховуючи рівень підготовки старшокласників, вважається планування курсу на факультативах і на основі міжпредметних зв'язків уроків фізичної культури з «ДПЮ» у юнаків і «Медициною» у дівчат.

Література

1. Зубаль М. Теоретична підготовка у фізичному вихованні школярів 1–11 класів загальноосвітньої школи // Матеріали міжнародної науково-практичної кон-

ференції «Актуальні проблеми розвитку // «Спорт для всіх» у контексті європейської інтеграції України». — Тернопіль, 2004. — С. 258—260.

2. Кінденко В.П. Специфіка формування теоретичних знань з фізичної культури в учнів підліткового віку // Педагогіка і психологія. — 2000. — № 1. — С. 82—87.
3. Постанова Кабінету Міністрів України про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної освіти відповідно до статті 31 Закону України «Про загальну середню освіту» від 14 січня 2004 р., № 24.
4. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 1–11 класи. «Основи здоров'я і фізична культура». — К.: Початкова школа, 2001. — 112 с.

Надійшла до редакції 06.03.2007.

Шамардина Галина, Долбышева Н.Г. Характеристика теоретического, методического и практического уровня знаний о физическом здоровье старшеклассников. Днепропетровский государственный институт физической культуры и спорта.

В данной статье представлены результаты исследований знаний старшеклассников о физическом здоровье на теоретическом, методическом и практическом уровне и их взаимосвязь.

Ключевые слова: физическое здоровье, теоретический уровень знаний, практический уровень знаний, практический уровень знаний.

Shamardina Galina, Dolbysheva N.G. Characteristic theoretical, methodical and practical level knowledge about physical health of senior Age Pupils.

Description of theoretical, methodical and practical level of knowledge about the physical health of youths and girls 15-17 years. In the given article the results of researches of knowledge's of youths and girls 15-17 years are presented about the physical health at the theoretical, methodical and practical level and their intercommunication.

Key words: physical health, theoretical level of knowledge, practical level of knowledge, practical level of knowledge.

Нова книга

Сергієнко Л.П.

C32

Практикум з теорії і методики фізичного виховання: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів фізичного виховання і спорту. — Харків: «ОВС», 2007. — 271 с. ISBN 966-7858-47-2.

У навчальному посібнику викладено зміст практикуму з теорії і методики фізичного виховання та робочої навчальної програми. У практикумі наведено короткий зміст лекцій. Фактично це конспекти лекцій, які особливо потрібні студентам заочного відділення та тим, хто навчається дистанційно. На практично-семінарських заняттях студенти можуть розв'язувати педагогічні завдання, проблемні ситуації, дидактичні і психологічні тести. Навчальний посібник доцільно використовувати при підготовці до семінарських занять, заліків та іспитів.

Навчальний посібник може бути корисним для студентів вищих навчальних закладів фізичного виховання і спорту. Може використовуватись в навчальному процесі студентів середніх навчальних закладів фізичної культури, училищ і коледжів, у роботі вчителів фізичної культури.

